

ניקיון אביב וניקיון פנימי

מידע למורה:

מצגת זו מיועדת לכיתות ו

ועוסקת בניקיון בשני היבטים

ניקיון אביב בתרבויות שונות

וניקיון פנימי וחיצוני

לקראת חג הפסח רוב בית ישראל עסוקים בניקיון אינטנסיבי של הבית.

"אבק זה לא חמץ", זו אמרה השגורה בפי כל, ועדין בעונה זו של השנה ברוב הבתים, העיסוק בהכנות לקראת החג וניקיון מחמץ גולש לסידור כללי ולניקיון מקיף של הבית, מאבק, מלכלוך ומבלאגן.

הזמנה לשיח:

- האם חג הפסח משויך אצלך לניקיון?
- האם יש בבית חלוקת תפקידים קבועה לאורך השנה?
- מה תפקידך בכוח לקראת חג הפסח במידה ויש כזה?
- מהי מלאכת הבית המועדפת עליך, איזו מלאכת ניקיון מעוררת בך התנגדות?

שיר הניקיון/ יצחק עגן

יש יָדִיד טוֹב לְכַלְנוּ
נְקִיּוֹן הוּא זֶהוּ שְׁמוֹ
הוּא תָּמִיד שׁוֹמֵר אוֹתָנוּ
אָנוּ, אִם נִשְׁמַר אוֹתוֹ.

לֹא יִקְרַב אֵלַיךְ נִגַע
אִם יָדִיךְ נְקִיּוֹת.
הַלְכְלוּךְ מְקוֹר כָּל פְּגַע
שֶׁרֶשׁ כָּל הַמַּחְלוֹת.

ניקיון אביב - לא רק לפסח

ניקיון האביב אינו מיוחד לפסח. Spring cleaning, נהוג בתרבויות רבות,

עם בוא האביב, כמו במחלת קינן אוניברסלית, פוצחים רבים מבני תרבויות שונות עולם בניקיון יסודי. אצל חלק מהעמים נחגג גם ראש השנה בתאריך הזה, ולכן השתרש המנהג לנקות את הבית דווקא באביב.

הזמנה לשיח:

- האם חג הפסח משויך אצלך לניקיון?
- האם יש בבית חלוקת תפקידים קבועה לאורך השנה?
- מה תפקידך בכוח לקראת חג הפסח במידה ויש כזה?
- מהי מלאכת הבית המועדפת עליך, איזו מלאכת ניקיון מעוררת בך התנגדות?

ויטנאם

בתרבות הויאטנמית, נוהגים בכל ראש שנה לערוך ניקוי יסודי של הבית. הם אינם מסתפקים בהסרת אבק ובשטיפת הרצפה, אלא גם צובעים את המבנה בשלושה צבעים קבועים המסמלים את התחדשות העולם: ירוק, צהוב וכחול. הירוק משקף את השדות הצומחים, הצהוב את השמש הזורחת ואילו הצבע הכחול את השמיים הבהירים.

איראן

העם הפרסי, למשל, זיכה את ראש השנה שלו בשם "לנענע את הבית", יש הטוענים כי מקורו של ניקיון האביב בחגיגות השנה החדשה באיראן (וגם באזרבייג'ן, באפגניסטן ובמקומות נוספים), הנארוז, שחל ביום הראשון של האביב.

אירופה וצפון אמריקה

בעבר נהגו לחמם את הבתים באירופה ובצפון אמריקה בעזרת פחם, שמן ועץ והאירו אותם בנרות. לכן, בוא האביב אפשר לפתוח חלונות לראשונה אחרי חורף ארוך וקר, לאוורר אותו ובהזדמנות זאת לנקות את הבית ניקיון יסודי.

באירלנד, בניו זילנד, ובצפון אמריקה מנקים את חלל המגורים היטב לפני ראש השנה המקומי.

נצרות אורתודוקסית

בנצרות האורתודוקסית, "שבוע הניקיון" מציון ימים של היטהרות פנימית (וידוי ותפילות) וחיצונית (ניקיון יסודי של הבית), לקראת תחילת צום הלנט, שנמשך 40 ימים, עד חג הפסחא.

אירופה וצפון אמריקה

בעבר נהגו לחמם את הבתים באירופה ובצפון אמריקה בעזרת פחם, שמן ועץ והאירו אותם בנרות. לכן, בוא האביב אפשר לפתוח חלונות לראשונה אחרי חורף ארוך וקר, לאוורר אותו ובהזדמנות זאת לנקות את הבית ניקיון יסודי.

באירלנד, בניו זילנד, ובצפון אמריקה מנקים את חלל המגורים היטב לפני ראש השנה המקומי.

נצרות אורתודוקסית

בנצרות האורתודוקסית, "שבוע הניקיון" מציון ימים של היטהרות פנימית (וידוי ותפילות) וחיצונית (ניקיון יסודי של הבית), לקראת תחילת צום הלנט, שנמשך 40 ימים, עד חג הפסחא.

עמים נוודים

מה עושים בתרבויות ניידות בהן האוהל מחליף את הבית ואורך החיים של מקום הלינה הוא כשנה? פרופסור גדעון קרסל, החוקר את התרבות הבדואית, מסביר כי כיום חיים הבדואים במבני קבע, אולם אורח החיים הקדום לא פטר אותם מעבודות הבית, הן פשוט התבצעו בצורה שונה. המרחב שמסביב לאוהל תפקד כחדר שירותים ציבורי ללא צורך בעובדי תברואה או ניקיון. ההפרשות התייבשו באופן טבעי והפכו לדשן לקרקע. "כשעוברים עם האוהל למקום חדש זה עדיף על ניקיון", מנמק קרסל, "מקץ שנה אפשר לחזור לשם במקום לנקות".

יפן

ביפן, הרגלי הניקיון קפדניים ביותר עקב התפשטותה של השינטו, הדת השולטת באזור, הדוגלת בהפרדה מוחלטת בין הטמא לטהור. ההבדלה באה לידי ביטוי בבית היפני דווקא בכפות הרגליים. לפני הכניסה לבית נוהגים היפנים לחלוץ את נעלי הרחוב ואל המבנה הם נכנסים יחפים או בנעלי בית. ההפרדה ממשיכה גם בבית השימוש, שם היפנים מחליפים לנעליים מיוחדות המיועדות אך ורק לחדר השירותים. את הרצפה המסורתית נוהגים היפנים שלא לשטוף, מכיוון שבחלק מהבתים היא עדיין עשויה ממזרוני קש הרגישים לרטיבות. ואם חשבתם שהפסח שלנו משמעו עבודה סיזיפית, ביפן גם כיום ברבים מהבתים ישנים על אשר מוצאים החוצה לאורור מדי יום ביומו.

הידעת?

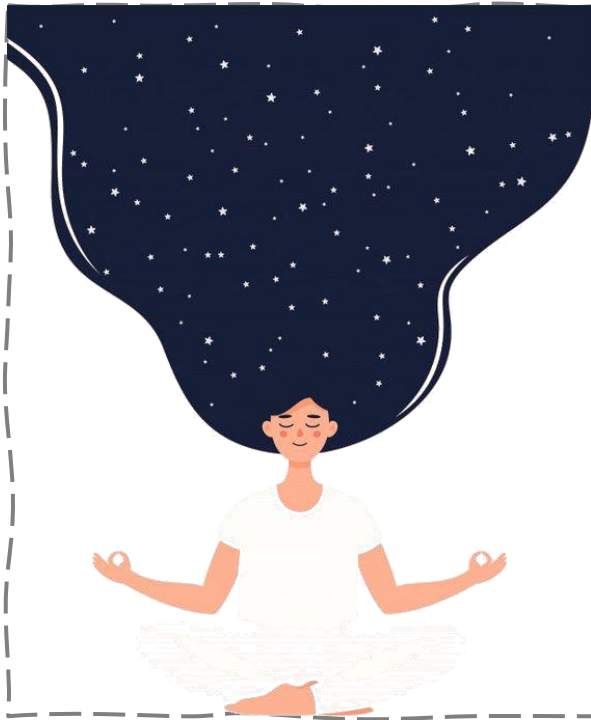
בעולם המערבי נוהגים לנקות את הבית לעתים קרובות יותר מאשר באסיה ובאפריקה, אבל מצד שני הולכים בבית בנעליים שטיילו בחוץ, דבר שלחלוטין אינו מקובל במזרח התיכון ובאסיה.

ובחזרה אלינו:

מה בין ניקיון הבית בפסח, לביעור חמץ ולניקיון הפנימי של כל אחת ואחד מאיתנו:

- מה החמצנו בשנה החולפת?
- ממה היינו רוצים להתנקות?
- במה היינו רוצים להתחדש?

גם בעולמם של חכמים נוכל ללמוד על
הקשר בין ניקיון הפסח, ניקיון הבית
והניקיון הפנימי:

משנה תורה לרמב"ם

ביעור חמץ -

א מצות עשה מן התורה להשבית החמץ קודם זמן איסור אכילתו, שנאמר "ביום הראשון, תשביתו שאור מבתיכם" (שמות יב, טו): [...]

ב ומה היא השבתה זו האמורה בתורה--הוא שיבטל החמץ מליבו ויחשוב אותו כעפר, וישים בליבו שאין ברשותו חמץ כלל, ושכל חמץ שברשותו, הרי הוא כעפר וכדבר שאין בו צורך כלל. [...]

ה חור שבאמצע הבית שבין אדם לחברו--זה בודק עד מקום שידו מגעת וזה בודק עד מקום שידו מגעת, והשאר מבטלו בליבו; וכל מקום שאין מכניסין לו חמץ, אינו צריך בדיקה.

משנה תורה לרמב"ם, הלכות חמץ ומצה פרק ב'

ר אלעזר מסוכטשוב מציג לנו להרהר במעשינו, לבדוק איזה חמץ עלינו לבער מקרבנו, ולהגיע לפסח נקיים מחוץ ומפנים.

ר' אלעזר מסוכטשוב

"בערב פסח צריך לבדוק ולבער חמץ, ומהלכות בדיקה כל מקום שמכניסים בו חמץ צריך בדיקה, הרמז שיבדוק אדם במקום אשר רגיל היצר לפתות אותו, כל אחד לפי נגעי לבבו, יש מי שחוטא במחשבת איון, או במצחו להיות עז פנים או בעין לראות ברע או באוזן לשמוע דברי נבלות ולשון הרע, שיקיים עצת חכמים "ויתד תהיה לך על אזנך", או בפיו ובשפתיו בלשון הרע וברכילות פה דובר נבלה ולאכול מאכלות אסורות וידיים לגזול ולגנוב, הרגלים ממהרים לרוץ לרעה.

ומקום שאין מכניסים בו חמץ אין צריך בדיקה, וכן בא בתורה "לא יראה לך חמץ", שלך אי אתה רואה ואתה רואה של אחרים ושל גבוה. כי אין אדם רואה נגעי עצמו ורואה נגעי אחרים וימצא תמיד דופי במעשה אחרים. ובא אזהרה אשר חמץ שלך אתה צריך לבער, דהיינו שיבדוק את נגעיו וממיו אבל של אחרים ושל גבוה, כי מדרך לחפש מומי אחרים וביותר מומי אנשי קודש. הלכה אשר החמץ של אחרים אין עליך מוטל לבער.

המנהג להניח פיתותי חמץ במקום שימצא שם הבדוק, אך אין זה מעכב, והרמז בזה, שלא ידמה אדם אשר לא נמצא בו עוון, רק צריך להניח חמץ אשר ידע שנמצא כי יש בו חמץ." "זכרון נפלאות", לר' אלעזר מסוכטשוב, תר"מ 1880

